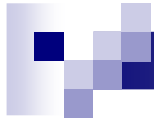

„Kryzys finansów publicznych a przyjęcie euro przez Polskę”

Dr Jakub Borowski

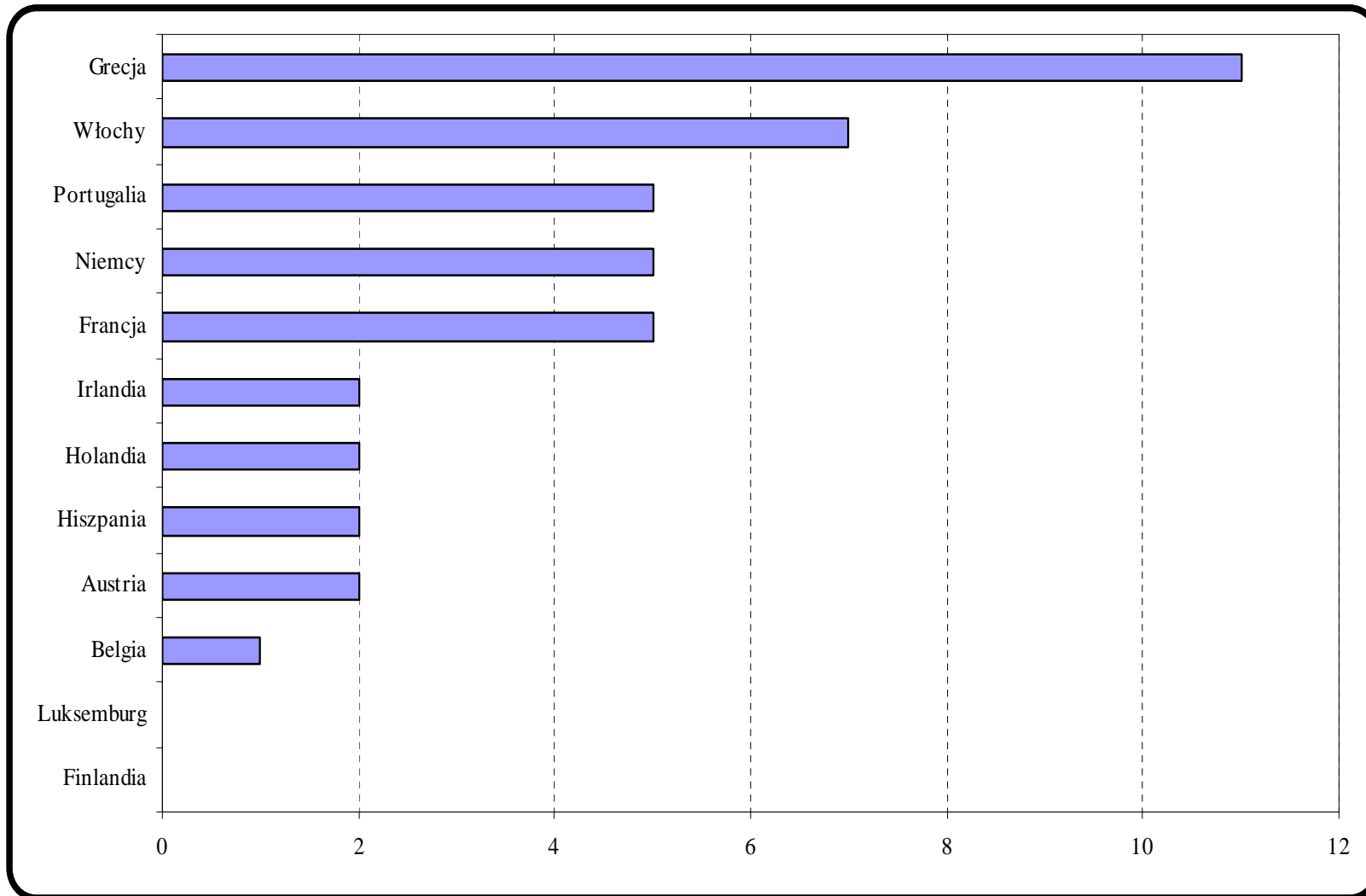
Invest-Bank, Szkoła Główna Handlowa

Jesienna Szkoła Leszka Balcerowicza, Forum Obywatelskiego Rozwoju
Warszawa, 28 listopada 2010 r.

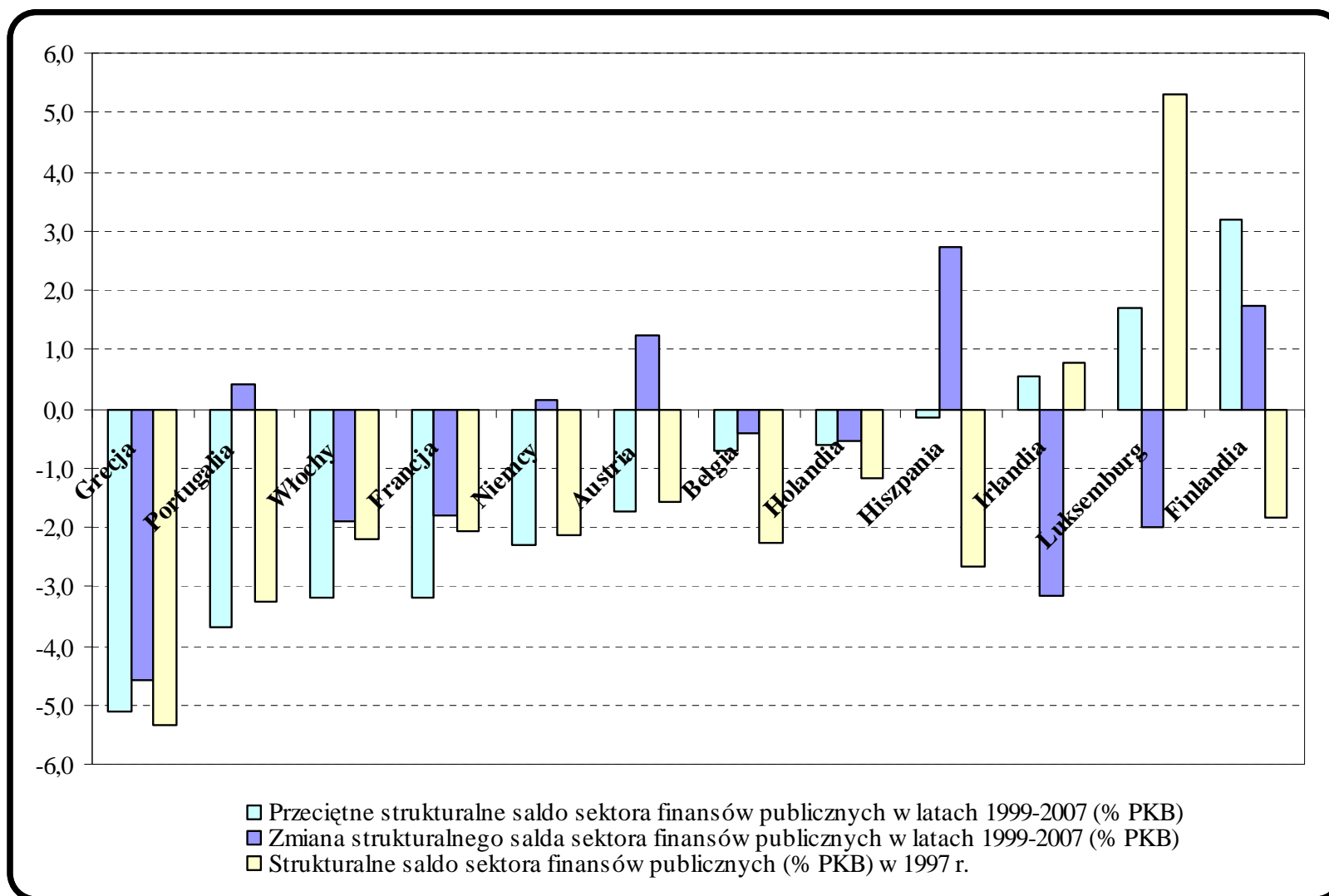
Bilans kosztów i korzyści z przystąpienia Polski do strefy euro

Liczba przekroczeń wartości referencyjnej dla relacji deficytu sektora finansów publicznych do PKB w latach 1999-2009

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

Strukturalne saldo sektora finansów publicznych w krajach strefy euro w latach 1997 i 1999-2009

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

Reguły fiskalne w krajach strefy euro

Eurozone budget rules in comparison

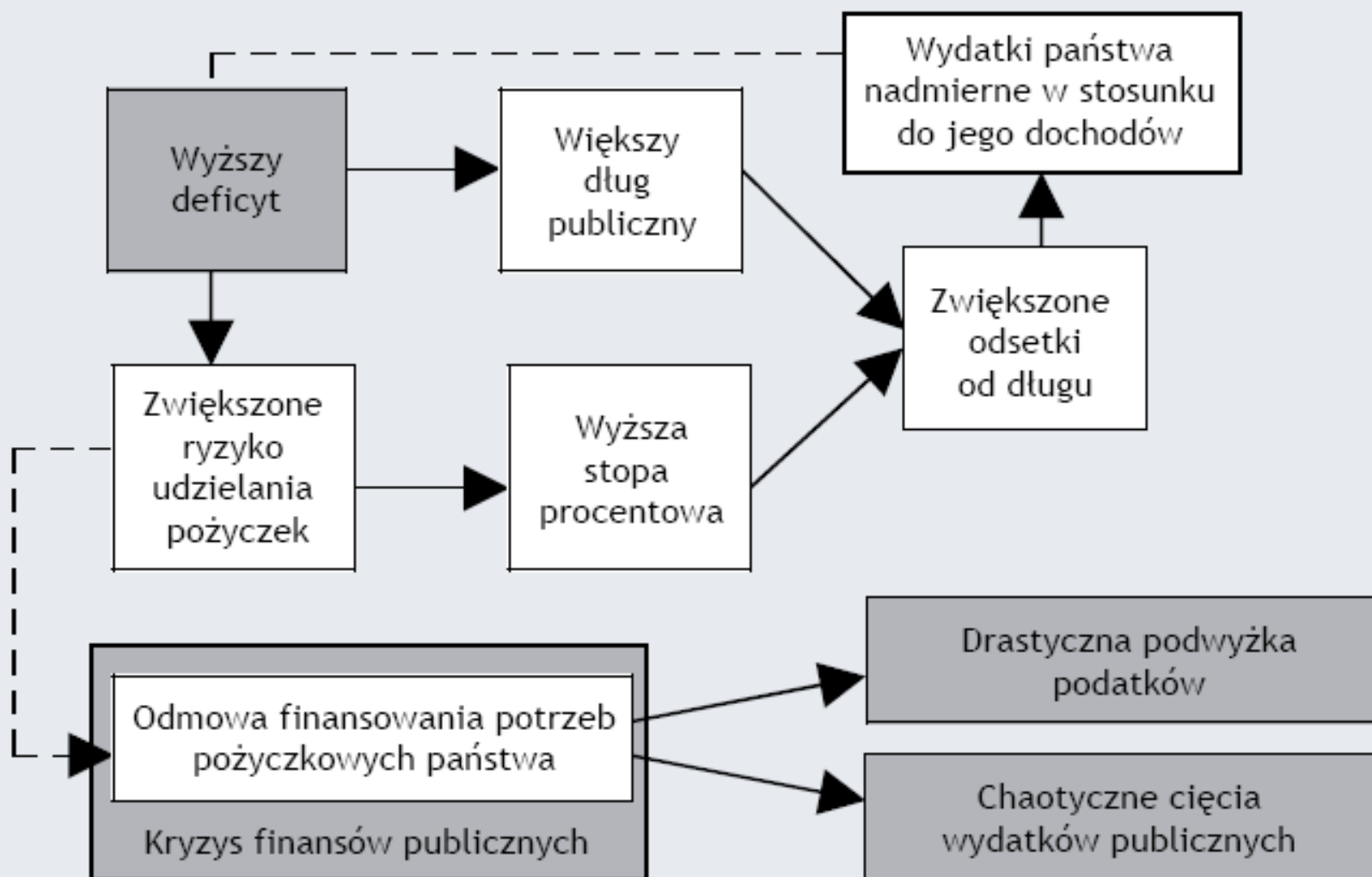
Administrative level	Type of rule	Since	Binding character	Sanctions	Monitoring	Coverage	Exceptions?	Change in debt ratio (% GDP) '99-'07	Change in debt ratio (% GDP) '07-'10
BE PR	Zero deficit rule (from 2010)	<1990	PA	Y	II	13%	No	-29.50	14.80
MUN	Zero deficit rule	<1990	LA	Y	II	30%	No		
SI	Zero deficit rule	1992	CA	N	MF	35%	No		
SI	Expenditure rule	1995	LA	Y	MF and II	13%	No		
DE FED	Cyclical balanced-budget rule (% GDP)	2009	LA (const.)	N	II	30%	Yes	4.71	13.80
PR	Zero deficit rule	2009	LA (const.)	N	II	55%	Yes		
MUN	Balanced-budget rule	<1990	LA	Y	II of the states	13%	No		
IE FED	Expenditure rule	2004	LA	Y	MF	18%	No	-23.40	52.30
MUN	Balanced-budget rule	2004	PA	Y	MF	20%	No		
ES FED, PR, MUN	Cyclical balanced-budget rule (% GDP)	2006	LA	Y	MF and P	100%	No	-26.20	28.70
PR	Debt rule	1980	RA, PA	Y	MF	70%	No		
MUN	Zero deficit rule	1988	LA	Y	MF	13%	No		
FR FED	Revenue rule, expenditure rule	2006	LA	N	II and P	73%	No	4.90	19.80
SI	Balanced-budget rule (Golden Rule)	1983	LA	Y	II	23%	No		
SI	Debt rule	2008	LA	Y	P	13%	No		
SI	Expenditure rule	2006	PA	Y	II	18%	No		
IT FED	Expenditure rule	2008	LA	Y	II and MF	5%	No	-10.20	14.70
PR	Expenditure rule, balanced-budget rule	2007	LA	Y	II and MF	60%	In parts		
MUN	Balanced-budget rule	2001	LA	Y	II	20%	No		
LU FED	Debt rule, expenditure rule	1990	CA	N	None	90%	Yes	0.20	4.00
SI	Balanced-budget rule	1999	PA, LA	N	Social Affairs Ministry	28%	No		
NL FED, PR, MUN	Expenditure rule, revenue rule	1994	CA	N	MF	100%	No	-15.60	20.80
AT FED, PR, MUN	Balanced-budget rule (% GDP), expenditure rule	2005	LA	Y	Govt.	75%	Yes	-7.70	10.70
PT FED	Zero deficit rule for individual public bodies	2002	LA	Y	MF	13%	No	12.20	22.20
PR	Balanced-budget rule	2007	LA	Y	MF and II	13%	No		
MUN	Balanced-budget rule	2007	LA	Y	MF	5%	No		
SI FED, PR	Debt rule	2000	CA	Y	MF	100%	No	-3.50	18.20
MUN	Debt rule	1990	LA	Y	MF and II	8%	No		
SK FED	Expenditure rule	2002	PA	N	II, govt. and P	45%	No	-18.60	11.50
PR, MUN	Debt rule	2002	LA	Y	II, MF	13%	No		
FI FED	Balanced-budget rule (% GDP), expenditure rule	2003, 2007	PA	Y	MF and P	40%	No	-10.30	15.30
MUN	Balanced-budget rule	2001	LA	N	MF	35%	Yes		
SI	Revenue rule	1999	LA	Y	II and Social Affairs Ministry	40%	No		

Does not include Malta or Cyprus. No information available about budget rules for Greece. Germany introduced debt brake in 2009. See p. 12 regarding previous rules.

Legend:

FED: Federal level   MUN: Municipal level   CA: Coalition agreement   PR: Provincial level   MF: Ministry of Finance
P: Parliament   PA: Political agreement   LA: Legal act   SI: Social insurance   II: Indep. institution

Przypadek Grecji

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (1)

Rozdział 3

Procedury ostrożnościowe i sanacyjne

Art. 86.

W przypadku, gdy wartość relacji kwoty państwowego długu publicznego do produktu krajowego brutto, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, ogłoszonej zgodnie z art. 38:

- 1) jest większa od 50%, a nie większa od 55%, to na kolejny rok Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa nie może być wyższa niż relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa z roku bieżącego wynikająca z ustawy budżetowej;
- 2) jest większa od 55%, a mniejsza od 60%, to:
  - a) na kolejny rok Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym:
    - nie przewiduje się deficytu budżetu państwa lub przyjmuje się poziom różnicy dochodów i wydatków budżetu państwa, zapewniający, że relacja długu Skarbu Państwa do produktu krajowego brutto przewidywana na koniec roku budżetowego, którego dotyczy projekt ustawy, będzie niższa od relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. b, ogłoszonej zgodnie z art. 38,

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (2)

- nie przewiduje się wzrostu wynagrodzeń pracowników państwowej sfery budżetowej, w tym pracowników jednostek, o których mowa w art. 139 ust. 2,
  - waloryzacja rent i emerytur nie może przekroczyć poziomu odpowiadającego wzrostowi cen towarów i usług konsumpcyjnych, ogłoszonego przez Główny Urząd Statystyczny za poprzedni rok budżetowy,
  - wprowadza się zakaz udzielania pożyczek i kredytów z budżetu państwa z wyjątkiem rat kredytów i pożyczek udzielonych w latach poprzednich,
  - nie przewiduje się wzrostu wydatków w jednostkach, o których mowa w art. 139 ust. 2, na poziomie wyższym niż w administracji rządowej,
- b) Rada Ministrów dokonuje przeglądu wydatków budżetu państwa finansowanych środkami pochodzącymi z kredytów zagranicznych oraz przeglądu programów wieloletnich,
- c) Rada Ministrów przedstawia Sejmowi program sanacyjny mający na celu obniżenie relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a,
- d) wydatki budżetu jednostki samorządu terytorialnego określone w uchwale budżetowej na kolejny rok mogą być wyższe niż dochody tego budżetu powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki, jedynie o kwotę związaną z realizacją zadań ze środków, o których mowa w art. 5 ust. 3;

Znaczenie procedur ostrożnościowych i sanacyjnych (3)

3) jest równa lub większa od 60%, to:

- a) stosuje się odpowiednio postanowienia pkt 2 lit. a i b,
- b) Rada Ministrów, najpóźniej w terminie miesiąca od dnia ogłoszenia relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, przedstawia Sejmowi program sanacyjny mający na celu ograniczenie tej relacji do poziomu poniżej 60%,
- c) wydatki budżetu jednostki samorządu terytorialnego określone w uchwale budżetowej na kolejny rok nie mogą być wyższe niż dochody tego budżetu,
- d) poczynając od siódmego dnia po dniu ogłoszenia relacji, o której mowa w art. 38 pkt 1 lit. a, jednostki sektora finansów publicznych nie mogą udzielać nowych poręczeń i gwarancji.

Źródło: Ustawa o
finansach publicznych

Rozdział X

FINANSE PUBLICZNE

Art. 216.

5. Nie wolno zaciągać pożyczek lub udzielać gwarancji i poręczeń finansowych, w następstwie których państwowy dług publiczny przekroczy $\frac{3}{5}$ wartości rocznego produktu krajowego brutto. Sposób obliczania wartości rocznego produktu krajowego brutto oraz państwowego długu publicznego określa ustawa.

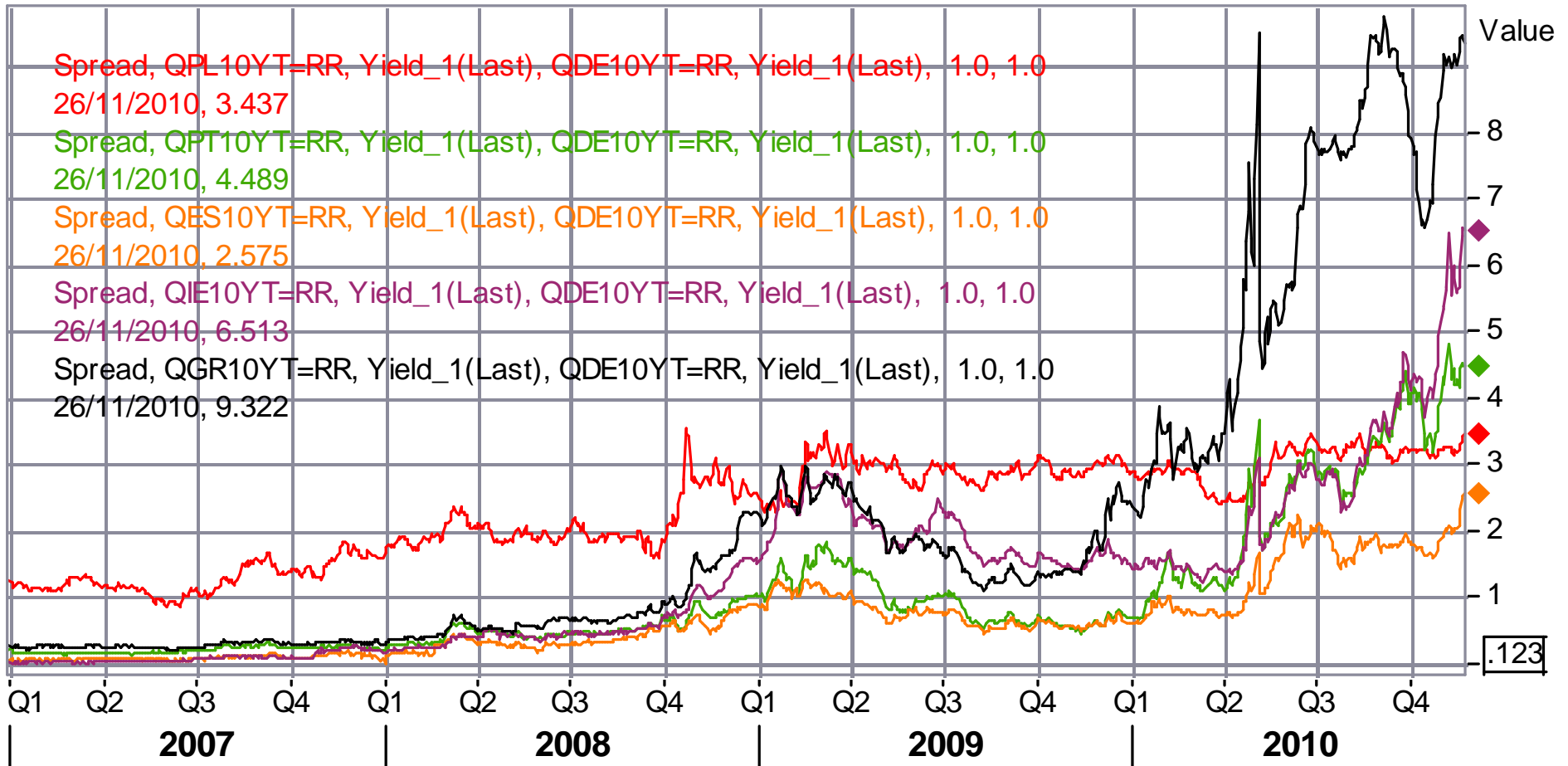
Źródło: Konstytucja RP

Skłonność do poszerzania obszaru wspólnej waluty a kryzys finansów publicznych w UE

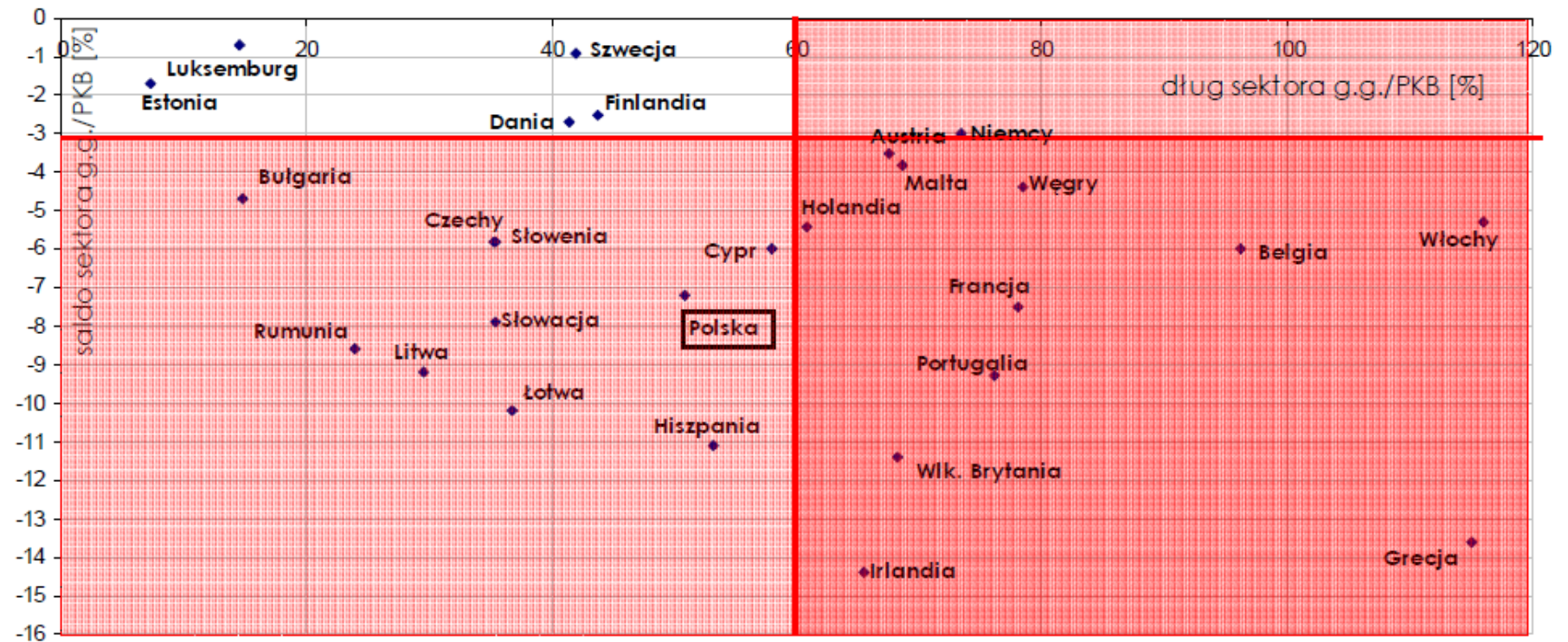
Daily QPL10YT=RR, QDE10YT=RR, QPT10YT=RR, QES1 01/01/2007 - 26/11/2010 (UTC)

Źródło: Reuters

Wykres 2. Kryterium fiskalne w państwach UE-27 (dane za 2009 r.)

Źródło: MF, Monitor konwergencji nominalnej [2010]

Tabela 1. Kryterium fiskalne w UE-27

państwo	grupa *	procedura nadmiernego deficytu		deficyt sektora g.g. jako % PKB				dług sektora g.g. jako % PKB			
		status**	termin korekty	2008	2009	2010***	2011***	2008	2009	2010***	2011***
Austria	EA	EDP	2013	-0,5	-3,5	-4,7	-4,6	62,5	67,5	70,2	72,9
Belgia	EA	EDP	2012	-1,3	-6,0	-5,0	-5,0	89,6	96,2	99,0	100,9
Bułgaria	D	EDP	2011	1,7	-4,7	-2,8	-2,2	13,7	14,7	17,4	18,8
Cypr	EA	EDP	2012	0,9	-6,0	-7,1	-7,7	48,3	58,0	62,3	67,6
Czechy	D	EDP	2013	-2,7	-5,8	-5,7	-5,7	30,0	35,3	39,8	43,5
Dania	ERM II/O	EDP	2013	3,4	-2,7	-5,5	-4,9	34,2	41,4	46,0	49,5
Estonia	ERM II/D			-2,8	-1,7	-2,4	-2,4	4,6	7,2	9,6	12,4
Finlandia	EA	EDP	2011	4,2	-2,5	-3,8	-2,9	34,1	43,8	50,5	54,9
Francja	EA	EDP	2013	-3,3	-7,5	-8,0	-7,4	67,5	78,1	83,6	88,6
Grecja	EA	EDP	2014	-7,7	-13,6	-9,3	-9,9	99,2	115,1	124,9	133,9
Hiszpania	EA	EDP	2013	-4,2	-11,1	-9,8	-8,8	39,8	53,2	64,9	72,5
Holandia	EA	EDP	2013	0,6	-5,4	-6,3	-5,1	58,2	60,8	66,3	69,6
Irlandia	EA	EDP	2014	-7,3	-14,4	-11,7	-12,1	44,3	65,5	77,3	87,3
Litwa	ERM II/D	EDP	2012	-3,3	-9,2	-8,4	-8,5	15,6	29,5	38,6	45,4
Luksemburg	EA			3,0	-0,7	-3,5	-3,9	13,6	14,5	19,0	23,6
Łotwa	ERM II/D	EDP	2012	-4,2	-10,2	-8,6	-9,9	19,7	36,7	48,5	57,3
Malta	EA	EDP	2011	-4,8	-3,8	-4,3	-3,6	63,1	68,6	71,5	72,5
Niemcy	EA	EDP	2013	0,1	-3,0	-5,0	-4,7	66,3	73,4	78,8	81,6
Polska	D	EDP	2012	-3,7	-7,2	-7,3	-7,0	47,1	50,9	53,9	59,3
Portugalia	EA	EDP	2013	-2,9	-9,3	-8,5	-7,9	65,3	76,1	85,8	91,1
Rumunia	D	EDP	2012	-5,7	-8,6	-8,0	-7,4	13,4	23,9	30,5	35,8
Słowacja	EA	EDP	2013	-2,1	-7,9	-6,0	-5,4	27,8	35,4	40,8	44,0
Słowenia	EA	EDP	2013	-1,8	-5,8	-6,1	-5,2	22,5	35,4	41,6	45,4
Szwecja	D			2,2	-0,9	-2,1	-1,6	38,2	41,9	42,6	42,1
Węgry	D	EDP	2011	-3,7	-4,4	-4,1	-4,0	72,3	78,4	78,9	77,8
Wielka Brytania	O	EDP	2014/15	-5,0	-11,4	-12,0	-10,0	52,1	68,2	79,1	86,9
Włochy	EA	EDP	2012	-2,7	-5,3	-5,3	-5,0	106,3	116,0	118,2	118,9

* EA – członek strefy euro, ERM II – uczestnik ERM II, D – państwo z derogacją, O – państwo z klauzulą *opt-out*
 ** EDP – rekomendacja Rady Ecofin ws. terminu likwidacji nadmiernego deficytu
 *** na podstawie: European Commission DG-ECFIN, *Economic Forecast – Spring 2010*

Źródło: Eurostat, MF, Monitor konwergencji nominalnej [2010]

Problemy do rozwiązania na poziomie UE i strefy euro

Orderly debt restructuring

- *A. Merkel, N. Sarkozy: “A permanent and robust framework to ensure orderly crisis management in the future, providing the necessary arrangements for an adequate participation of private creditors”.*

Wzmocnienie Paktu Stabilności i Wzrostu

- *Christine Lagarde, Minister Finansów Francji: „There has to be enough of a sanction and enough quasi-automaticity. The procedure needs to be quick and sanctions must apply unless there is a qualified majority to oppose it. You shift the burden of proof, in a way. At the moment, there must be a majority to support sanctions”.*

Perspektywa spełnienia kryterium fiskalnego w Polsce

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (1)

Tabela 1. Wynik i dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (EDP, % PKB)

	Kod ESA	2008	2009	2010	2011	2012
Wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych (B.9)	S.13	-3,6	-7,2	-6,9	-5,9	-2,9
Podsektor centralny	S.1311	-3,9	-5,6	-5,7	-6,1	-3,6
Podsektor lokalny	S.1313	-0,2	-0,5	-0,5	-0,1	0,0
Fundusze ubezpieczeń społecznych	S.1314	0,4	-1,1	-0,7	0,4	0,7
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych	S.13	47,2	50,7	53,1	56,3	55,8

Źródło: 2008 r. – GUS, lata 2009–12 Ministerstwo Finansów

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (2)

Tabela 3. Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (koniec roku, % PKB)

	Kod ESA	2008	2009	2010	2011	2012
1. Dług brutto		47,2	50,7	53,1	56,3	55,8
2. Zmiana relacji długu brutto		2,2	3,5	2,4	3,3	-0,5

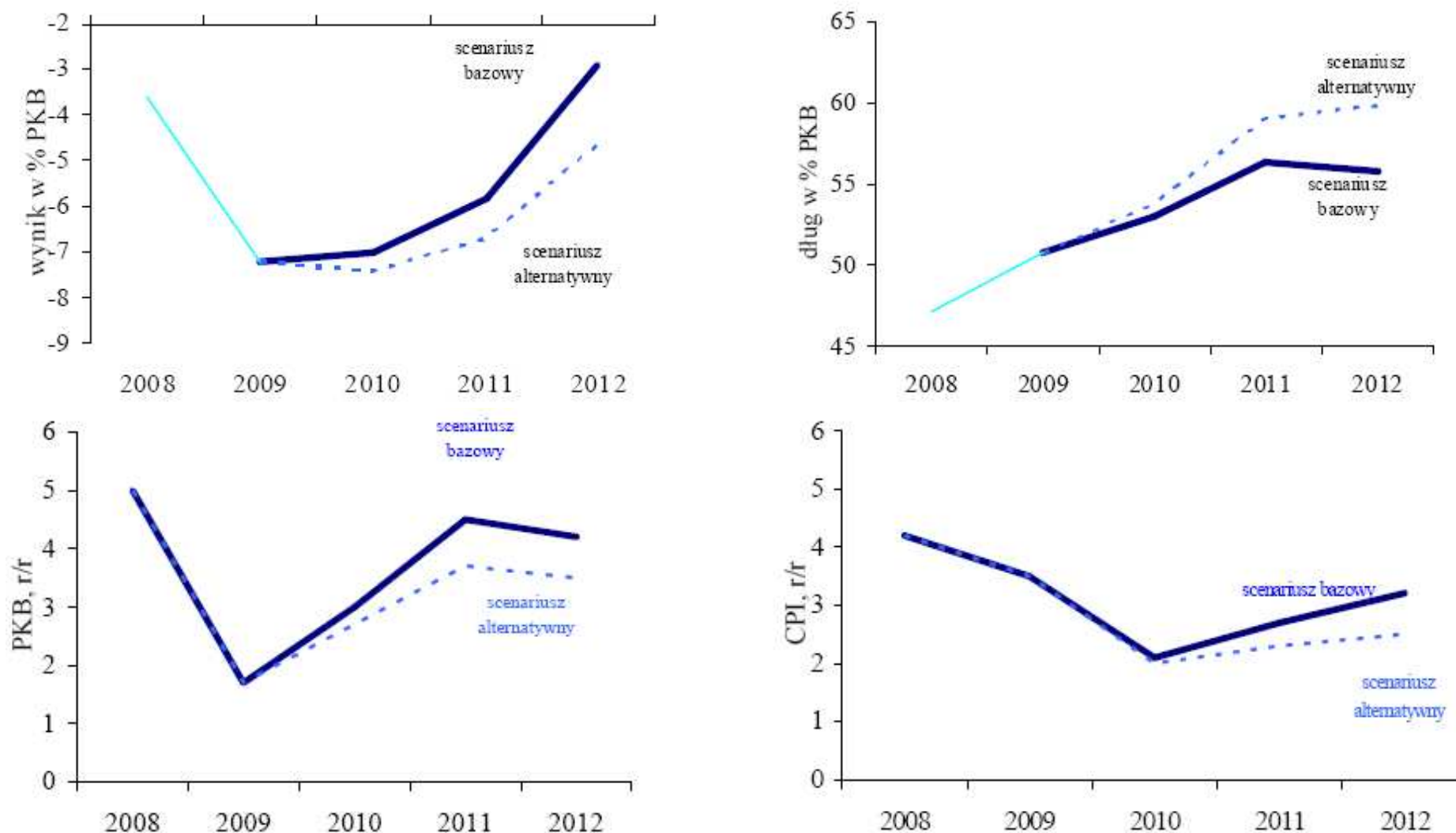
Tabela 8. Wzrost gospodarczy

	Kod ESA	2008 Poziom	2008 Tempo wzrostu	2009 Tempo wzrostu	2010 Tempo wzrostu	2011 Tempo wzrostu	2012 Tempo wzrostu
1. Realny PKB (w mld PLN)	B1*g	1 235,6	5,0	1,7	3,0	4,5	4,2
2. Nominalny PKB (w mld PLN)	B1*g	1 272,8	8,2	5,7	5,1	7,4	7,6
Składowe realnego PKB							
3. Spożycie prywatne	P.3	753,9	5,9	2,3	0,8	3,0	4,8
4. Spożycie publiczne	P.3	226,9	7,5	1,1	3,8	0,0	0,0
5. Nakłady brutto na środki trwale	P.51	274,6	8,2	-0,3	5,7	11,3	4,7

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

Droga do euro - Aktualizacja Programu Konwergencji (3)

Wykres 2. Scenariusze rozwoju sytuacji makroekonomicznej, wyniku i długu sektora instytucji rządowych i samorządowych

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

Droga do euro - Założenia przyjęte w WFPF

Prognoza podstawowych wskaźników makroekonomicznych w latach 2010-2013

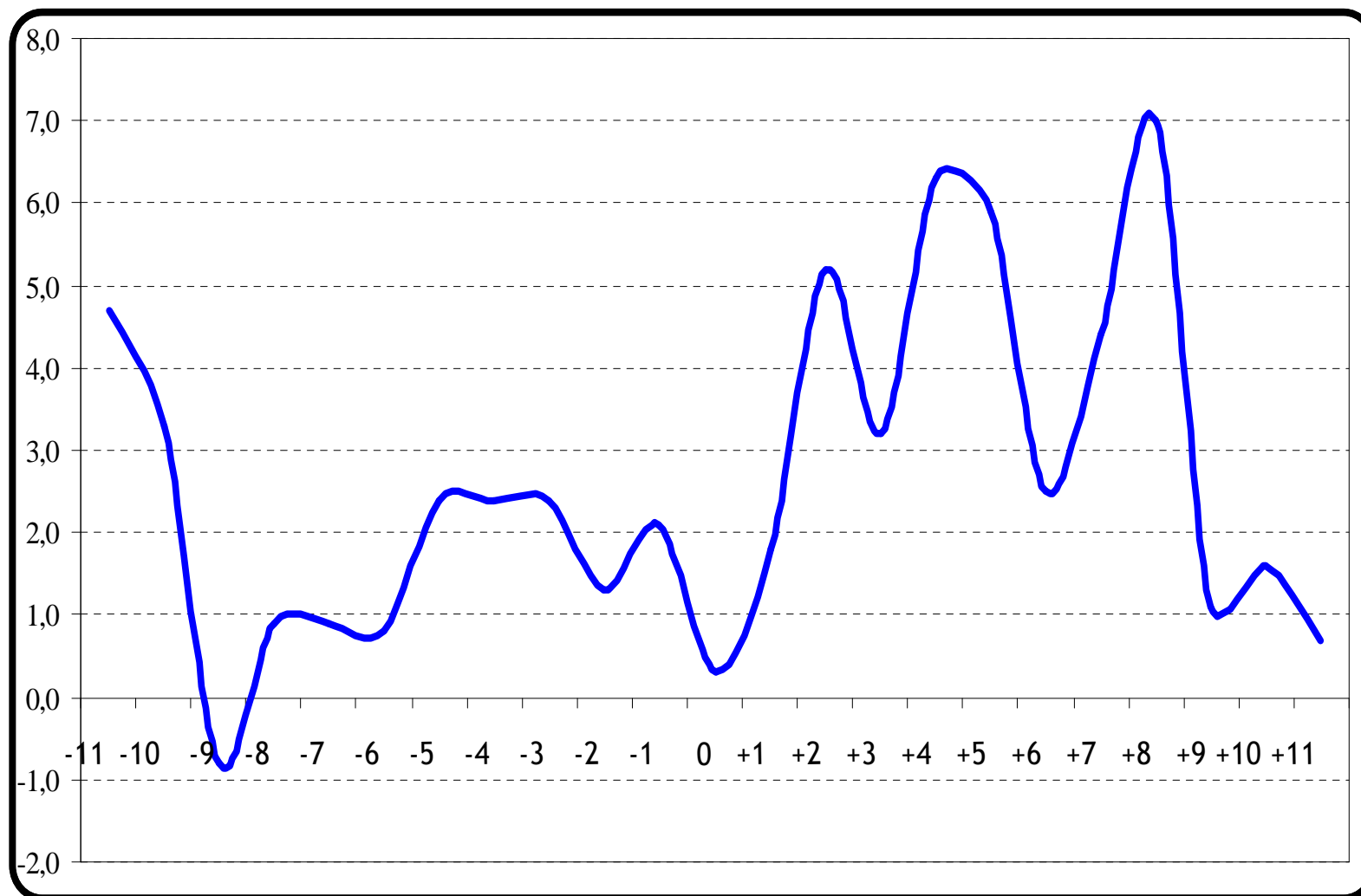
Kategoria	2010*	2011	2012	2013
1. PKB w ujęciu realnym, dynamika	103,0	103,5	104,8	104,1
2. PKB w cenach bieżących, mld PLN	1 412,1	1 496,3	1 608,9	1 716,8
3. Średnioroczny wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych, %	102,0	102,3	102,5	102,5
4. Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej, dynamika	100,5	101,9	102,7	102,1
5. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku, %	12,3	9,9	8,6	7,3
6. Realny wzrost przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, dynamika	102,3	101,4	103,8	103,9
7. PKB w strefie euro, dynamika	100,9	101,5	102,0	102,0

* Aktualna prognoza – lipiec 2010 r.

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

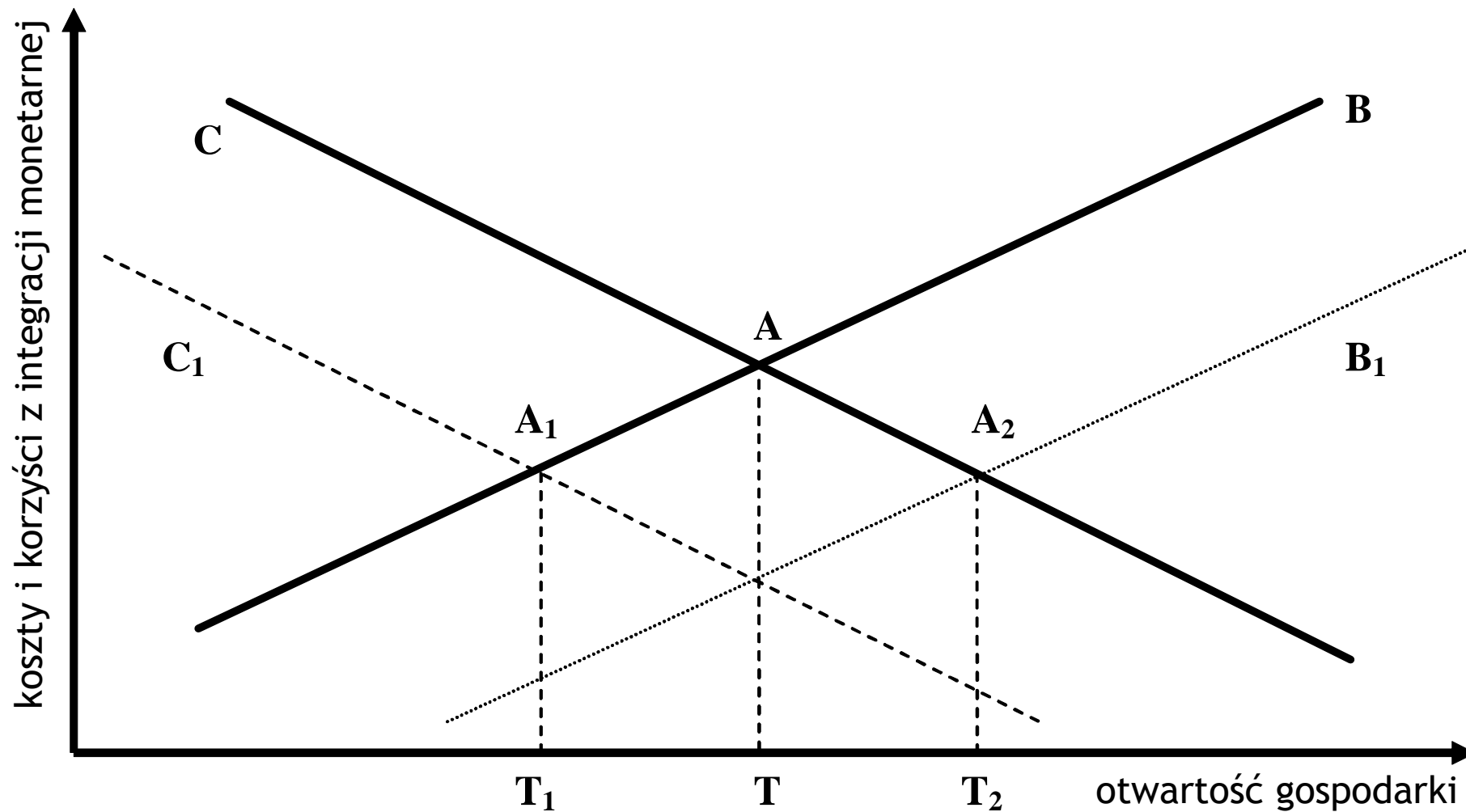
Rostowski: Deficyt s.f.p. w latach 2011-2013 wyniesie 6,5%, 4,5% i 2,9% PKB.

Różnica pomiędzy tempem wzrostu PKB i trendem (średnia z 12-kwartałów) w Słowacji w kolejnych kwartałach przed i po przystąpieniu do ERM2

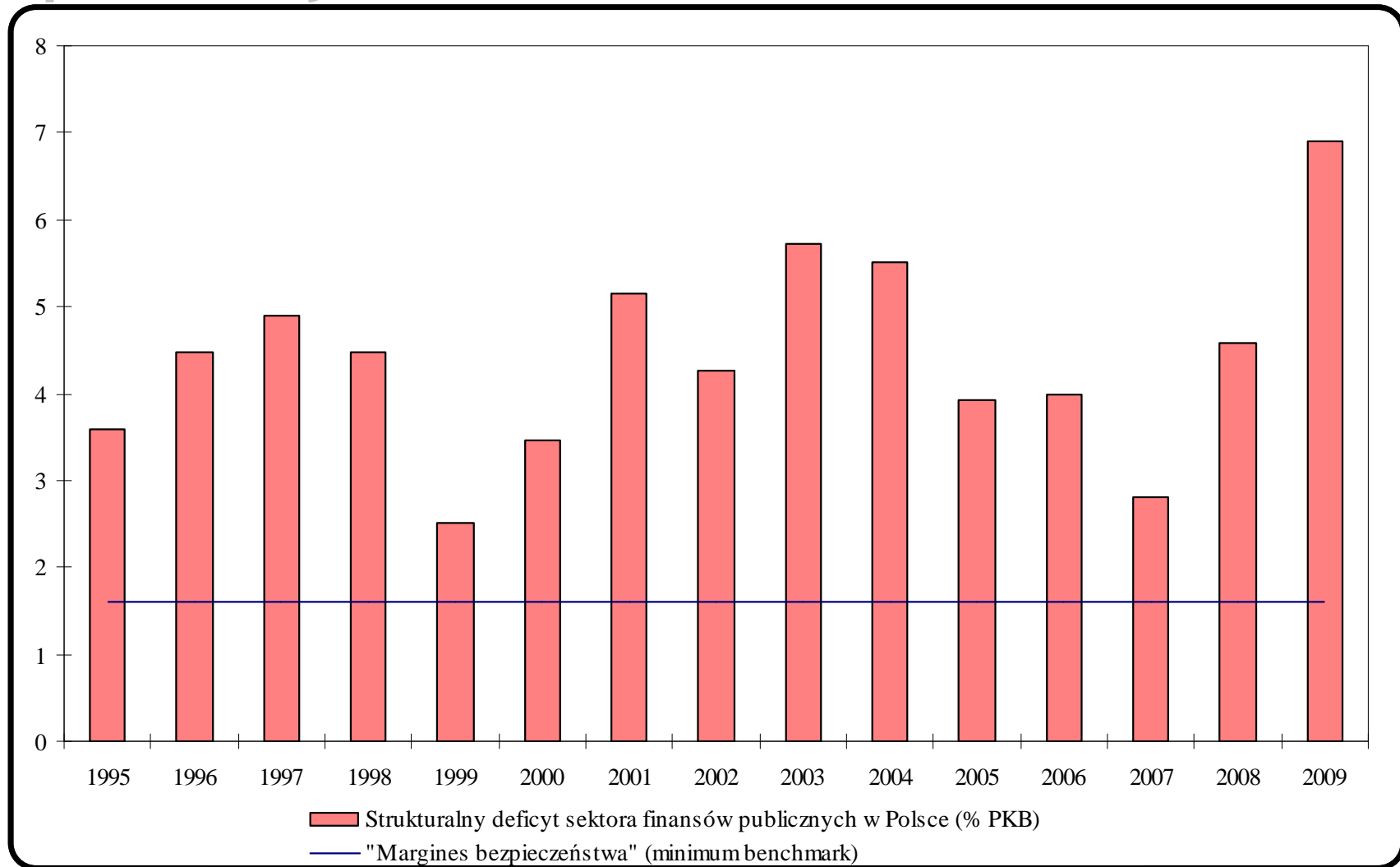
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu

Bilans integracji monetarnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie De Grauwe [1997]

Strukturalny deficyt sektora finansów publicznych w Polsce w latach 1995-2009

Źródło: European Commission [2007] i Ameco Database

Droga do euro - Plan rozwoju i konsolidacji finansów publicznych

Skutki finansowe (koszty z minusem, oszczędności z plusem) włączenia funkcjonariuszy i żołnierzy rozpoczynających służbę od 1 stycznia 2012 r. do powszechnego systemu emerytalnego, rentowego i chorobowego w cenach 2009 (w mln zł)

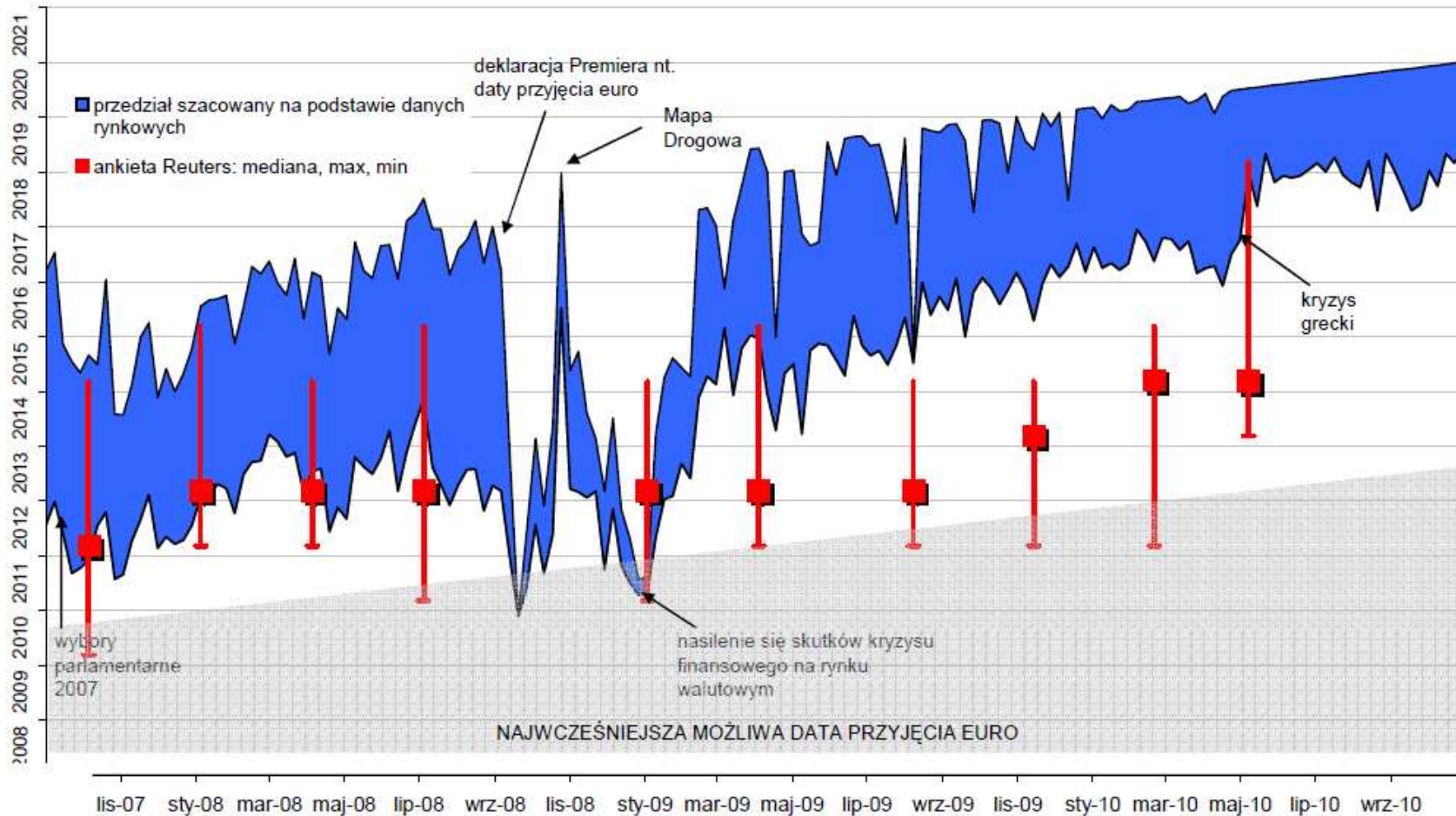
	Razem		Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy zasadami powszechnego systemu emerytalnego		Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy powszechnym system rentowym	Objęcie funkcjonariuszy i żołnierzy powszechnym ubezpieczeniem chorobowym	Dodatkowy program przekwalifikowania zawodowego funkcjonariuszy i żołnierzy
	Wg metodologii i ESA 95	Wg metodologii i krajowej	Łącznie wg metodologii ESA 95 (OFE poza SFP)	Łącznie wg metodologii krajowej (OFE w SFP)			
2012	-26	4	-29	0	1	2	0
2013	-48	12	-59	0	7	5	0
2014	-71	24	-95	0	17	8	0
2015	-93	44	-136	0	33	11	0
2016	-112	71	-184	0	57	15	-1
2017	-128	108	-237	0	90	20	-1
2018	-139	157	-295	0	133	25	-1
2019	-146	214	-360	0	186	30	-2
2020	-138	283	-421	0	251	35	-3
2025	82	886	-804	0	835	67	-16
2030	897	2 193	-1 082	213	1 923	108	-51
2035	-267	1 638	-351	1 554	b.d.	158	-75
2040	1 935	4 577	1 786	4 427	b.d.	220	-70
2045	5 307	8 741	5 084	8 517	b.d.	294	-70
2050	9 434	13 261	9 135	12 963	b.d.	369	-70
2055	13 394	15 699	13 055	15 359	b.d.	409	-70
2060	17 129	16 237	16 757	15 865	b.d.	441	-70

Źródło: KPRM [2010]

* Założono, że dodatkowym programem przekwalifikowania zawodowego byłoby objęci wszyscy funkcjonariusze i żołnierze, którzy rozpoczną służbę od 1 stycznia 2012 r. osiągają wiek 45 lat, a wydatki na przekwalifikowanie jednego funkcjonariusza wyniosłyby 10 tys. zł.

Droga do euro - kiedy akcesja?

Wykres 7. Oczekiwana przez rynek data przyjęcia euro przez Polskę (euro-day), IX 2007- X 2010

Źródło: obliczenia: MF, dane: Reuters.

Źródło: Ministerstwo Finansów [2010]

Dziękuję za uwagę